

tüted HABERLER

TÜTED Genel Başkanı Aykut Göker basına yaptığı bir açıklamada, ücretlilerin üzerindeki vergi yükünün azaltılmasının acil bir ihtiyaç olduğunu, asgari geçim indirimini yükseltmek suretiyle bu yükü azaltmayı amaçladığı iddia edilen son hükümet tasarısının bu konuda yetersiz kaldığını belirtti. Mevcut yasalar ve bugünkü uygulama ile ücretliler dışında kalan gelir gruplarının vergi kaçırmasının adeta teşvik edildiğini anlatan Göker, Anayasanın herkesin mali gücüne göre vergilendirilmesini öngören 61. maddesinin yaşama geçirilmesini istedi ve "eğer ücretlilerin vergi yükü gerçekten azaltılmak isteniyorsa, herşeyden önce asgari geçim indirimine esas olarak belirlenecek ücret miktarı bugün için gerçekten ücretlilerin asgari geçimini sağlayacak bir rakama yükseltilmelidir" dedi. Asgari geçim indirimi konusunda hazırlanan hükümet tasarısının, dar gelirli ücretlilerle alay etmenin ötesinde bir anlam taşımadığını belirten TÜTED Genel Başkanı, açıklamasında özetle şu görüşlere yer verdi:

"Ülkemizde vergilerin ağırlığının sabit geliri ücretliler üzerine yüklediği açık bir gerçektir. Resmi rakamlara göre 1962 yılından bu yana sanayicilerin, tüccarların, çiftçilerin ve serbest meslek erbabının ödediği gelir vergisi, sabit gelirli lere oranla gittikçe azalmaktadır. Son rakamlar, ücretlilerin gelir vergisi içindeki payının yüzde 69, buna karşılık ulusal gelirin yüzde 68'ini alan sanayiciler, tüccarlar, çiftçiler ve diğerlerinin payının yüzde 31 olduğunu göstermektedir.

ÜCRETLİLERİN DIŞINDAKİ GELİR GRUPLARININ VERGİ KAÇIRMASI ADETA TEŞVİK EDİLİYOR

"Ücretlilerin gelir vergisi anında kesilmektedir. Oysa, ücretlilerin dışında kalan gelir gruplarına vergi ödeme konusunda geniş olanaklar tanınmıştır. Mevcut yasalar ve bugünkü uygulama, ücret-

ÜCRETLİLERİN VERGİ YÜKÜ AZALTILMALI

liler dışındakilerin vergi kaçırmasını adeta teşvik etmektedir. Maliye Bakanlığı, vergi mükelleflerinin ancak yüzde 3 ile 7'sini denetleyebilmektedir. Vergi uyumsuzlukları ortalama 3 ile 7 yılda çözülebilmektedir. Bu konuda, kaçırılan vergi, SSK primi ve diğer kamu alacaklarını bağışlayan son Af Yasası, siyasal iktidarların vergilendirme politikası anlayışının çok belirgin bir örneğidir.

HÜKÜMET TASARISI ÜCRETLİLERLE ALAY EDİYOR

"Bugün için, ücretlilerin vergi yükünün azaltılması, dar gelirli eline geçen sınırlı paranın bu yolla bir miktar artırılması, acil bir görev olarak belirlenmektedir. Bu doğrultuda gittikçe artan tepki ve talepler, sonunda hükümeti de asgari geçim indirimini artıran bir yasa tasarısı hazırlamak zorunda bırakmıştır. Bu dönem meclislerde görüşülmesi olasılığı gittikçe azalan bu tasarıya göre asgari geçim indirimi 2 misli, özel indirim miktarı ise bir misli artırılmaktadır. Tasarı, bu oranlara ancak 1980 yılında ulaşılmasını öngörmektedir.

"Ne:esinden bakılırsa bakılsın bu tasarı, dar gelirliyle alay etmenin somut bir belgesidir. Sonunda tasarı kanunlaştığı takdirde, 12. dereceden bir memurun eline ancak 99 lira daha fazla geçebilecek, 7. dereceden bir memur 118 lira

daha fazla alabilecektir. Bugün gittikçe artan pahalılık karşısında tasarrufları öngördüğü artış tek kelime ile gülmüştür.

ÖZEL İNDİRİM ASGARI ÜCRET DÜZEYİNE ÇIKARILMALI

"Eğer ücretlilerin vergi yükü gerçekten azaltılmak isteniyorsa, bu tasarıda olduğu gibi, vergilendirme tekniğindeki bazı 'hile-i şer'ye' düzenlemelerinin ötesinde ciddi yaklaşımlar gerekir. Herşeyden önce, asgari geçim indirimine esas olarak alınacak ücret miktarı, bugün için ücretlilerin gerçekten asgari geçimini sağlayacak bir rakama yükseltilmelidir. Ve eğer gerçekten ücretlilerin vergi yükü azaltılmak isteniyorsa, bir ölçüde vergi adaleti sağlamak isteniyorsa, Sayıştay Denetçileri Derneği Başkanı Sayın Musa Özdemir'in kamuoyuna açıkladığı gibi, yalnızca ücretlilerin yararlanacağı ve halen ayda 150 lira olan özel indirim, asgari ücret düzeyine çıkarılmalıdır, asgari ücret düzeyine çıkarılmalıdır. Asgari ücretten vergi alınmamalıdır. Bu yapılmadığı sürece, vergi yasalarında yapılacak uyarlamalar ciddiyyetten uzak kalmaya mahkumdur."

ALINABİLECEK ÖNLEMLER

Vergi adaletsizliğinin, kapitalist düzenin doğal bir sonucu olduğunu söyleyen

TÜTED Genel Başkanı Aykut Göker, "bugün vergi sistemimizde ücretlilerin aşırı bir yük altında tutulması kuşkusuz bir rastlantı değil, siyasal iktidarların kendi sınıfsal yapıları sonucu uyguladıkları politikaların kaçınılmaz bir gereğidir" dedi. Buna karşın, Anayasanın 61. maddesindeki "herkes mali gücüne göre vergi ödemeli" ilkesinin yaşama geçirilmesini talep etmenin bütün emekçilerin acil ekonomik mücadele hedefleri arasında yer alması gerektiğini belirten Göker, kısa dönemde şu önlemlerin getirilmesini istedi:

- Asgari geçim indirimi gerçekten asgari geçimi sağlayacak bir düzeye çıkarılmalıdır.
- Yalnızca ücretlilerin yararlanacağı ve halen ayda 150 lira olan özel indirim, asgari ücret düzeyine çıkarılmalıdır.
- Asgari ücret vergiye esas alınan matrahtan düşülmelidir.
- Vergi tarifesi ücretlilerin yararına yeniden düzenlenmelidir.
- Anayasaya aykırı olan Mali Denge Vergisi, ücretlilerin alınmamalıdır.
- Sermaye sahiplerinin yararına ayrıcalıklar yaratan muafiyetler ve istisnalar kaldırılmalı, gelirler kazanıldığı yıl içinde vergilendirilmelidir.
- Vergi kaçakçılığına olanak tanıyan Vergi Usul Yasası değiştirilmelidir.
- Vergi denetlesinin gerçekten yapılabilmesine olanak verecek önlemler vakit geçirmeden alınmalıdır.

SOSYAL DAYANIŞMA FONU KAMPANYASINA KATILALIM

TÜTED ÜYELERİ!

BURJUVAZİNİN KIYIM VE BASKILARINA UĞRAYAN ARKADAŞLARIMIZLA SÜRDÜRÜĞÜMÜZ DAYANIŞMANIN SOMUT BİR GÖSTERGESİ OLAN TÜTED SOSYAL DAYANIŞMA FONUNU GÜÇLENDİRELİM. İŞYERİ TEMSİLCİLİKLERİ VE ŞUBE YÖNETİM KURULLARIYLA İLİŞKİ KURALIM. 25 LİRA OLARAK BELİRLENEN FON KURULUŞ KATILARIMIZI İVEDİLİKLE ÖDEYELİM.

Geçen yılın deneyimleri ve 2. Danışma Kurulunda yapılan görüşmelerin ışığında hazırlanan TÜTED Sosyal Dayanışma Fonu Yönetmeliği, Nisan ayından itibaren yürürlüğe giriyor. Yönetmelikte fonun amacı şöyle belirtiliyor:

"TÜTED Sosyal Dayanışma Fonunun amacı: üyelerinden tüzük, merkez genel kurul kararları, yönetmelikler, çalışma programı ile merkez yönetim kurulu kararları doğrultusunda TÜTED örgütü içinde sürdürdükleri çalışmadan dolayı zarara uğrayanlara karşılıklı veya karşılıksız yardım yapmaktır."

TÜTED Sosyal Dayanışma Fonu uyarınca, karşılıksız yardımlar sürekli iş göremezlik ve ölüm durumlarında veriliyor. Karşılıklı yardımlar ise, tutuk-

luluk, gözaltı, geçici işgöremezlik, açığa alınma gibi durumlarda yapılıyor. İşten çıkarılma veya tutukluluk dönemi sonunda iş bulamama halinde yönetmelik asgari ücret üzerinden ödeme yapılmasını öngörüyor. Bunun dışında, örgüt çalışmalarından dolayı başka bir kente atanan üyelere taşınma giderlerini karşılamak üzere 'nakil' yardımı yapılabilecek.

Sosyal Dayanışma Fonu Yönetmeliği bütün TÜTED Şubelerine iletildi. Fon için gerekli ön birikimi sağlamak üzere her TÜTED üyesinin en az 25 lira ödemesi, bu konuda şube yönetim kurullarıyla işyeri temsilcilerinin etkin bir çalışma yürütmesi programlanıyor.

ÜCRETLİLERİN VERGİ YÜKÜ

MUSA ÖZDEMİR
Sayıştaş Denetçileri Derneği Başkanı

Kapitalist toplumlarda sermaye sınıfından gerekli vergi alınmadığından vergi yükü ücretlilerin omuzlarında kalmaktadır. Bu gerçek, sistemin ve buna koşut olarak da devletin niteliğinin doğal sonucudur. Çünkü devlet, toplumun sınıflara bölündüğü sırada ve yerde vardır. Tarihsel gelişimin ilk basamaklarında yani ilkel toplumda devletten iz ve eser yoktur. Bu evrede insanlar ilkel koşullar altında çalışmakta, insanlar arasında büyük bir eşitlik bulunmaktadır. Başkalarının emeğine el koyarak yaşayan insanlar olmadığından, topluma egemen ve onu yönetmekle yükümlü bir insan topluluğuna gerek de duyulmamaktadır. Ne zaman ki, en ağır tarım işlerinde tükeninceye dek çalışanlar bir devlet böylece gelişti. Sömürülen sınıfların boyunduruk altında tutulması giderek güçlenip, karmaşık bir takım önlemler zincirini gerekli hale getirdiğinde, ekonomik gelişmeye uygun olarak devletin görevleri de değişmiş ve pahallılaşmıştır. Devlet, egemenliği sürdürmek, iktidarı korumak için bir baskı aracı olma niteliğinin yanı sıra yönettiği topluma bazı sosyo-ekonomik olanaklar yaratma görevini de yüklenmiştir. Böylece siyasal iktidarların bir yıllık ekonomik programları olan bütçeler de gelişmiş, artan giderleri karşılamak için gelirleri artırma gereği doğmuştur. İç ve dış güvenlik, adalet işlerinin yanısıra toplumlar geliştikçe sağlık, eğitim, ulaştırma sorunları da devletin görevi olmuştur. Artık günümüzde devlet, bu kamu hizmetlerini yürütmenin yanısıra doğrudan ekonomik faaliyetlerine içine girmiş, üretim araçlarının sahibi olmuştur.

İşte devlet, gerek ilk doğuşunda gerekse bugünkü aşamasında, temel görevini yerine getirebilmek, kamu hizmetlerini sürdürebilmek için belli bir paraya gereksinim duymuştur. Buna "devlet geliri" adı verilmiştir. Kapitalist ilişkiler geliştikçe devletin gelire gereksinimi de hızla artmıştır.

Bu gelir nelerden oluşacak ve kimlerden alınacaktır? Sorunun yanıtının devletin ve yürürlükteki toplum düzeninin oluşum ve gelişiminde yattığını genelde yukarıda anlatık. Şimdi özelinde, günümüz Türkiye'sinde, somutlamaya çalışalım.

ÜCRETLİLERİN DIŞINDA KALANLAR VE DOLAYLI VERGİLER

Devletin gelirleri 3 gruba ayrılmıştır; a) vergi gelirleri, b) vergi dışı normal gelirler, c) özel gelirler. Devletin gelirlerinin 1975 yılında toplamı 113 milyar liradır ve bunun en önemli kısmını vergiler oluşturmaktadır. 1975 yılında vergi gelirlerinin toplamı 94 milyar lira olup bunun toplam gelire oranı % 92 dir. Vergi gelirleri; a) gelirden, b) servetten, c) mallardan, d) hizmetlerden, e) dış ticaretten olmak üzere 5 temel kaynaktan alınmaktadır. Bunların bazılarını dolaylı bazılarını dolaysız vergilerdir. Tüm kaynaklardan alınan vergi gelirlerinin GSMH ya oranının 1977 yılında % 19,4 e yükselmesi beklenmektedir. Vergi yükü denilen bu oran, bazı ülkelerindeki oranın çok gerisindedir. Vergi oranının bu denli düşük oluşu işçi ve memur yani ücretliler dışında kalan gelir gruplarının etkin biçimde vergilendirilmeyişinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de vergi hasılatının ulusal gelire oranının düşük olmasının yanısıra bir diğer önemli özellik de vergi gelirlerinin büyük oranda dolaylı vergilere dayanmasıdır. Dolaylı vergiler, gelir farklılıklarına bakmaksızın herkesin eşit şekilde vergilendirilmesine yol açar. Örneğin ülkemizde şeker ve sigara gibi fakir ve zengin herkesin tükettiği temel tüketim maddeleri birer dolaylı vergi kaynağıdır. Bu maddeleri satın alan

işçi de patron da aynı vergiyi ödemektedir.

Kuşkusuz tüm bunlar birer raslantı değildir. Vergi politikası ile ekonomiyi yönlendirme ve etkileme olanacağının bilincinde olan egemen güçlerin tercihidir. Ekonomik ve siyasal iktidarı elinde tutanların vergi politikası ile ekonomik ve sosyal sonuçlar elde etmeleri ve buna uygun vergi sisteminin kurmaları, aslında kendileri açısından doğaldır, gereklidir. Vergi sisteminin adaletsizliği sermaye sınıfının önemli kaynaklarından ve dayanaklarından biridir. Bireylerin tüketim harcamalarından kısmak suretiyle alınan vergilerin vergi iadesi, verginin inikası (yanımsaması), vasıtalı vergilerin oranının yükseltilmesi yöntemleri ile ücretlilere yüklenmesi bu düzenin doğal sonucudur. Aşağıda ele alacağımız bazı sorunlar da bu açıdan değerlendirilmelidir.

TEŞVİK EDİLEN VERGİ KAÇAKÇILIĞI

Ülkemizde vergi kaçırma alabildiğine yaygındır. Vergi yasaları, vergi kaçakçılığını teşvik eden yetersizliklerle, boşluklarla, bezenmiştir. Vergi kaçakçılığının saptanması için Vergi Usul Yasasının öngördüğü yöntem uzun ve külfetlidir. Vergi uyumsuzlukları ortalama 7 ilâ 12 yılda çözümlenebilmektedir. Akıl almaz bu durumun ücretliler dışındaki gelir gruplarının işine yaradığı açıktır. Cezalar bu uzun süreç içinde çoğu kez zaman aşımına uğramaktadır. Üstelik af yasalarının fikir suçlarından esirgediği hoşgörü vergi kaçakçıları şımartacak düzeydedir. Vergi, sosyal sigorta primleri ve diğer kamu alacaklarının cezalarını başlatılan 1803 sayılı Af Yasası bu açıdan ibretle anımsanacaktır.

Vergi idaresi; personel, araç ve gereç yönünden yetersizdir. Vergi idaresinin gücü 19 milyar lira vergi borcu olan tüccara, sanayiye değil işçiyi ve memura yetmektedir. Vergi denetimi geniş ölçüde Maliye Bakanlığına bırakılmıştır. Bugüne dek yaygın ve etkin bir denetimin gerçekleştirilememesinde bağımsız bir denetim organının görevlendirilmemesinin hatırı sayılır payı vardır. Beyanname veren vergi mükelleflerinin % 3 ilâ % 7'sinin denetlenememesi gerçeği acıdır. Beyanname incelemelerinin, kayıt nizamı kontrolünün, fiili envanter ve maddi kontrolün 1977 yılında da yaygın kazanamıyacağıni söylemek kehanet sayılmamalıdır.

ÜCRETLİLERİN VERGİ YÜKÜ VE HÜKÜMETİN EN AZ GEÇİM İNDİRİMİ TASARISI

Bütle gelirleri içindeki en büyük ölçekli kalemler gelir vergisidir. Gelir vergisinin, gelirden alınan vergiler içindeki payı % 78 dir. Bu yüzden gelir vergisinin belli başlı gruplar arasındaki dağılımı vergi sistemimizin adaletini daha doğrusu adaletsizliğini gösterecektir. Resmi rakamlara göre 1962 den bu yana sanayici, tüccar, çiftçi ve serbest meslek erbabının ödedikleri gelir vergisi sabit gelirli olanlarla gittikçe azalmaktadır. Son bilgilere bakılırsa, sabit gelirli olan gelir vergisi içindeki payı % 69'dur. Buna karşılık ulusal gelirden % 68 pay alan sanayiciler, tüccarlar çiftçiler ve diğerleri gelir vergisinin % 31'ini ödemektedirler.

Bu açıdan bakıldığında ivedi görev ücretlilerin vergi yükünü azaltmasıdır. Bu gereğe kamu opinionun baskısı ile boyun eğen hükümet TBMM'ne bu konuda bir tasarı sunmuştur. Ancak bu tasarı, koparılan tüm gürtüllere karşın, işçi ve memur ücretlerinde önemli bir artış sağlamamaktadır.

Tasarıyla, halen yürürlükte bulunan, en az geçim indirimi hadleri 2 misli, özel indirim hadleri bir misli artırılmaktadır. Verilen sadaka bununla da bitmemektedir. Geçici maddelerde yer alan hükümlerle bu artışa kademeli olarak 1980 yılında ulaşılmaması öngörülmektedir.

Tasarıdaki tutar ve ilkelere göre 11 katsayı esas alındığında 12. derecedeki evli bir çocuklu memurun aylığında 99 lira, 7. derecedeki memurun aylığında 118 lira net artış olacaktır. Bu rakamlar ücretliler ile alay etmenin simgesidir. Çeşitli vergi hileleri

ve teknik cambazlıkların ardına gizlenerek ücretlilerin vergi yükü azaltılamaz. Bilindiği gibi enaz geçim indiriminden ücretlilerden başka tüccar, sanayici, çiftçi ve serbest meslek erbabi da yararlanmaktadır. Buna karşılık özel indirim, yalnızca ücret gelirlerine uygulanan bir indirimdir. Ayrıca tasarı ile gelirin vergisinden indirim hadleri toplamının vergisinin düşülerek ödenecek verginin hesaplanması yöntemi yani "dekot sistemi" muhafaza edilmektedir. Tasarı bu vergi cambazlıklarını düzeltmemektedir. Oysa; açık, anlaşılır ve kolay yöntem vardır.

ÖZEL İNDİRİM ASGARİ ÜCRET DÜZEYİNE ÇIKARILMALIDIR

Sadece ücretlilerin yararlanacağı ve halen ayda 150 lira olan özel indirim asgarî ücret düzeyine çıkarılmalıdır. Vergiden verginin indirimi yöntemi terk edilmeli, asgarî ücret matrahtan indirilmelidir. Çalışanların besin, konut, giyim ve sağlık gibi zorunlu gereksinimlerini karşılamak için ödenen asgarî ücretten vergi alınmaması asgarî insanlıktır. Böylece kat sayı 11 olduğunda 12. derecedeki evli 1 çocuklu memurun aylığında ayda 466 lira, 7. derecedeki memurun aylığında ise 630 lira net artış olacaktır. Özel indirimden sadece ücretliler yararlandığından hem diğer kazanç türlerinden vergi kaybı olmayacak hem de ücretliler açısından vergi adaletine kısmen yaklaşılacaktır.

Sırası gelmişken tasarıdaki bir diğer sorunu da ele alalım. 193 sayılı Gelir Vergisi Yasasının 87. maddesinin 4. fıkrasına dayanılarak mevsimlik işçiler, takvim yılı içinde (askerlik, istifa vb. nedenlerle) işten ayrılanlar, takvim yılı içinde işe başlayanlar, takvim yılı içinde emekliye ayrılanlar fazla kesilen vergilerin iadesi isteğiyle beyanname vermektedirler. Tasarı 87. maddenin anılan 4. fıkrasının kaldırılmasını öngörmektedir. Gereğe olarak da "vergi idaresine büyük külfetler yüklediği" ileri sürülmektedir. Özürlü kabahatlen büyüktür. Vergi idaresine külfet yüklediği gerekçesiyle ücretlilere tannan bu hakkın geri alınması istenmesi acıdır, düşündürücüdür. Bu hakkın geri alınması durumunda yalnızca ücret alanlarla, ücret geliri yanında başka geliri olanlar arasında büyük bir eşitsizlik yaratılacaktır. Ayrıca tasarıda 87. maddenin 4. fıkrasının 1976 yılından geçerli olmak üzere kaldırılması öngörülmektedir. Bu, bir hukuk faciasıdır. Bu, aleyhe kuralaların geriyeye yürümezliği ilkesinin ayakları altına alınmasıdır.

ASGARİ ÜCRETİN VERGİ DİŞİ BIKARILMASI YETMEZ

Anayasanın 61. maddesindeki herkesin mali gücüne göre vergi ödemesi ilkesinin yaşama geçirilmesi ve ücretlilerin vergi yükünün azaltılması için sadece asgarî ücretin vergi dışı bırakılması yeterli değildir. Bunun yanısıra kısa dönemdeki çözümler yolları sunmalıdır: Vergi tarifesi ücretlilerin yararına yeniden düzenlenmeli, Anayasaya aykırı olan Mali Denge Vergisi ücretlilerden alınmalıdır. Sermaye sahipleri yararına ayrıcalıklar yaratan muafiyet ve istisnalar kaldırılmalı, gelirler kazanıldığı yıl içinde vergilendirilmelidir. Vergi kaçakçılığına prim veren Vergi Usul Yasası değiştirilmelidir. Vergi idaresinin ve vergi yargısının seri ve düzenli çalışması için gerekli önlemler gecikmeden alınmalıdır. Ancak tüm bunlara karşın şu nokta da unutulmamalıdır:

Bir ülkenin vergi sistemini değerlendirirken tek tek vergiler değil, bir bütün olarak vergi sistemine ve onun içindeki tüm dolaylı vergiler oranına bakmak gerekir. Bu oranın yüksekliği vergi sisteminin adaletsizliği anlamına gelir. Ülkemizde dolaylı vergiler % 60 civarındadır. Bu vergiler hangi sınıf ve zümreye konmuş olursa olsun sonuçta yansınma yolu ile sabit gelirli olanlar arasında dağılmaktadır. O halde temelde vergi ile mevcut gelir dağılımını düzeltip, adalet sağlamak olanaksızdır. Alınacak önlemlerle vergi adaleti sadece dar anlamda sağlanabilir. Vergi adaletsizliği kapitalist düzenin doğal uzantısı ve doğal sonucudur.